

BUITEN

14^e JAARGANG N°. 44.

ZATERDAG 30 OCTOBER 1920.

WATERMOLEN BIJ JUTPHAAS.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

WATERMOLEN BIJ JUTPHAAS, ILLUSTRATIE	BLZ. 517
DE BLOEMBLADEN VAN LAO-TZE (5), DOOR J. ALLAN DUNN	518
DORDRECHT (VERVOLG), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL.	BLZ. 520—525
GEWESTELIJKE HISTORIE, DOOR G.	BLZ. 523
LIEFDEDRAMA, DOOR GUSTAV BRAMCK	524
VOLKSETYMOLOGIE, DOOR J. SCHUITEMAKER Cz.	525
HET HATERTSCHE VENNENLAND, DOOR AD. OOMEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 526—527
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ-SCHÖNBERG	BLZ. 528
DE WITTE GIFZWAM, ILLUSTRATIE	528

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

De Bloembladen van Lao-Tze.

5) DOOR J. ALLAN DUNN.

WEER kwamen zij buiten het bereik der verborgen schutters; dus bracht hij den kameel in stap, de hellingen nauwkeurig onderzoekend of er sporen waren van achtervolging welke, zooals hij begreep, in elk geval spoedig een aanvang zou nemen.

„Het zijn er drie”, sprak hij bij zich zelf, „en dan nog de twee Lama's van de klip tegenover de grot. Zij zijn wat onachtzaam geweest, anders zouden zij den schootsafstand reeds lang hebben berekend. Zij kunnen waarschijnlijk den hellingshoek van hun vizier niet bepalen. Het geweer, door dien kerel in de grot gebruikt, was er een van het jaar nul. Maar het geluid der schoten zal de Lama's doen te voorschijn komen als wespen uit een wespennest dat werd verstoord. Daar zie ik al een rookkolom bij wijze van signaal! Er is geen tijd te verliezen. Ik wed dat er tusschen hier en Lhasa wel twintig tempels zijn.”

Hij schoot achtereenvolgens, met korte tusschenpoozen, driemaal in de lucht. Hij kon de stippen zien van zijn karavaan, ver beneden zich aan den voet der helling, en hij herhaalde dit signaal voor oogenblikkelijk opbreken. Daarop deed hij een nieuw klemhoutje in de kolf van zijn geweer en schoof een patroon in de kamer.

Toen hij zijn reeds opgebroken kamp naderde, dat gereedstond voor den aftocht, kameelen, yaks en mannen op ruigharige ponnies, kwam zijn hoofdman hem tegemoet rijden. Keeler's kijker hing over den patroongordel van den man en deze overhandigde hem aan zijn eigenaar.

Oostwaarts bewogen zich zwarte stippen over het gezichtsveld der scherpe lenzen, en in het noorden waren er nog meer. Keeler had juist uit het dal twee stippen zien opkomen; het waren de mannen die op hem hadden geschoten. Door geen enkel beletsel opgehouden, naderden de vervolgers met spoed. Kleine lichtschichten flikkerden hier en daar op. Keeler wist dat dit heliografische signalen waren voor anderen, die hem ergens op zijn weg zouden opwachten. Er stegen telkens meer wuivende rookkolommen op. De jacht was begonnen!

Er was geen andere uitweg dan zijn heil te zoeken in de vlucht en een hardnekkig gevecht te leveren, wanneer zij in een hinderlaag zouden komen, of worden overrompeld. Hun sporen in de sneeuw waren te duidelijk zichtbaar, dan dat

zij konden hopen hun vervolgers op een dwaalspoor te brengen, door het maken van een omweg. Nu kwamen zij aan een ravijn dat de vlakke begrensdde, en dat, breeder wordend, overging in den eenigen begaanbaren pas tusschen het dal en de karavaan-route. Keeler nam alles voor het laatst nog eens nauwkeurig in oogenschouw. De twee afdeelingen der vervolgers kwamen al heel spoedig samen. Er zaten hun minstens tweehonderd man op de hielen en iedere minuut konden zij bovendien nog van voren worden aangevallen. Keeler wist door ondervinding, dat een schijnbaar verlaten landstreek in werkelijkheid vol kan zijn van menschen in hinderlaag.

Hij keek naar zijn kleine karavaan. De met moeite uitgestootte adem vertoonde zich bij elken stap der zwaar werkende mannen en dieren. Hij had twintig uitgezochte Chineezers bij zich. Hun gelaatsuitdrukking, tenminste voorzover deze zichtbaar was, was stoicijnsch. Zij zouden dapper zijn in het gevecht, doch het waren miserabele schutters. De karavaan zou zonder de goederen veel spoediger vooruit komen; dit zou echter in hun geval een wissen dood betekenen van honger en koude. Ook kon het zijn, dat hoewel nu nog onzichtbaar, het gevaar vóór hen grooter was dan hetgeen achter hen lag.

„Je betaalt het geld en verder is de risico voor jezelf,” mompelde Keeler. „Ik zou op dit oogenblik wel twintig percent van die vijftigduizend willen aftrekken, als ik uit dit wespennest was. Het spel is begonnen en van hier uit terug naar New-York zal het nog een helsche tocht worden!”

De twee Dorabi's, de inheemsche Thibetaansche gidzen afkomstig uit de laagvlakte, die naast hem reden, keken aandachtig naar het bewegen zijner lippen. De „pondo”, zoo meenden zij, bad, en indien zijn eigen goden macht bezaten, was dit voor hen het juiste oogenblik om hun macht ten toon te spreiden. Als de karavaan werd aangevallen en zich zou hebben te verdedigen, zou het slechts een kwestie van tijd zijn, alvorens zij door de overmacht zou worden overrompeld; en het was geen prettig vooruitzicht te denken aan dat wat er zou gebeuren als men niet het betrekkelijk geluk had gedood te worden.

In elke geval zou het iets ongewoons zijn.

Wat deze Mongool van Ching-Tu had gedaan om zich het misnoegen der Lama's op den hals te hebben gehaald, wisten de Darabi's niet. Het liet hun ook koud. Zij waren in zijn gezelschap en zouden als zijn bondgenooten, met de anderen lijden. Het zou kunnen dat men hun de oogleden wegsneed, het oog prijsgevend aan den sneeuwglans, als inleiding der martelingen. De Dorabi's baden niet, zij hadden hun bidmolens die de gebeden automatisch verrichtten in hun woningen en tempels. Zij keken echter nauwlettend naar Keeler, of, zooals zij hem kenden, naar Lhang-Tu, met blikken van angstige honden.

Keeler had zich een eigen voorbehoedmiddel tegen een geweldigen dood verschaft. In zijn geval zouden de be-raadslagingen zijner overwinnaars over de wijze waarop men hem zou martelen, van langen duur zijn. En hij had een laatste „toevlucht” gereed gemaakt, niet de laatste patroon van zijn eigen geweer, maar een cyanidepastille, in geolied papier gewikkeld, welke, door middel van een balletje was, tusschen zijn lange haren was bevestigd.

En nu hij zijn kleine strijdmacht overzag, vertoonden zich de omtrekken van zijn kin door de zwachtels heen, en zijn oogen hadden, niettegenstaande zijn angst, een kalme uitdrukking. Want zonder laf te zijn, geloofde Keeler vast en zeker dat hij aan het einde van zijn levensweg was gekomen. Hij had den dood meermalen onder de oogen gezien; zulks maakte deel uit van het gevaar dat de lust tot reizen schonk. Het was hard, een verlies te moeten boeken vóór het levensspel een bevredigend verloop had gehad, en hij vond het ellendig zijn contract niet te kunnen nakomen, maar hij wachtte het vooruitzicht met kalmte af. Het was niet de dapperheid die in het heetst van een dreigend gevecht ontwaakt, maar een hem aangeboren eigenschap.

„Het begint er volgens mij naar uit te zien”, mompelde hij „of het spel verloren is”. Hij wendde zich tot de twee Dorabi's. „Hoort eens”, sprak hij, „Indien jij en Sopka ongemerkt weg kunnen sluipen, kunnen jullie je misschien verbergen en later een karavaan ontmoeten waarmede jullie kunnen weggelopen. Ik zal je het beloofde geld geven.”

„Neen, *Deba* het is nog niet het einde, zie maar!”

De man strekte zijn hand uit, en toonde de fijne sneeuw-kristallen, die hij had opgevangen.

„Wij strijden niet alleen, *Deba*; als zij ons niet inhalen vóór wij den pas hebben bereikt, zullen zij ons nooit krijgen.”

Keeler zag op naar den hemel. De weersverandering welke hij verwacht had, was juist bijtijds ingetreden. Zijn geluk hield stand. In vijftien minuten waren de vluchtenden en hun achtervolgers door een sneeuw gordijn gescheiden. Hij kon niet verder zien dan de kameel vóór hem; Keeler schoof zijn handschoen terug, zoodat hij op zijn armbandcompas kon zien, en plaatste zich aan het hoofd van zijn troep. En voort strompelde de karavaan door den sneeuwstorm, de dieren met een touw onderling verbonden. Na een blindelingschen tocht van twee mijlen kwamen zij uit de bui te voorschijn, in een ravijn, voor den storm beschut, en bogen naar het Zuiden af.

De weg was vrij!

HOOFDSTUK IV.

PUNG-LI VERSCHIJNT.

Alleen de lust tot reizen, zonder meer, maakte van mineen succesvol avonturier, als goed gehoor of een oog voor kleuren, een Paderewski of een Whistler doen geboren worden. Evenals bij andere professies verlangt het beroep van den onderzoeker een met moeite verkregen techniek, welke zijn grond vindt in een natuurlijken aanleg. Het gebrek aan studie leidt menigmaal tot het ongeluk van den amateur. De succesvolle reiziger moet kunnen paardrijden, een boot kunnen hanteren, te land en ter zee zijn weg weten; hij moet kunnen schieten, en weten op welke wijze hij zijne fysieke kracht kan bewaren, hij moet voor de gezondheid en het gemak van zijn reisgezelschap weten zorg te dragen en het voornamelijk door zelf het goede voorbeeld te geven, achting en gehoorzaamheid afdwingen.

Hij moet aanleg hebben voor het aanleeren van talen, iets afweten van de geneeskunst en evengoed op de hoogte zijn der *materia medica* als een apothekersbediende. Hij moet iets afweten van scheikunde, plantkunde, metalenkennis, en eigenlijk niet meer of niet minder zijn, dan een „Manusje van alles.” En, vóór alles moet hij zelfbeheersching bezitten en weten wanneer hij, met diplomatiek geduld, schijnbaar de oogen voor het een en ander moet sluiten, en wanneer hij handelend moet optreden.

Keeler had in deze school zijn graad behaald. En een der axioma's welke hij had aanvaard, was om steeds den terugweg vrij te laten. Liever dan zijn bruggen te verbranden, bouwde hij op gevaarlijke plaatsen nieuwe. Hij wist dat het grootste gevaar van de zaak waarin hij was betrokken, eerder lag in het afleveren, dan in het ontdekken. Hij onderschatte zijn vijanden niet en nam aan dat hij zou worden achtervolgd. Ook was het volgens hem niet slechts een onderdeel van zijn contract om voor zijn eigen veiligheid te waken, maar hij had geen lust den weg bekend te maken aan spionnen die naar Mac Vea zouden kunnen gaan. Op den heenweg had hij voorzorgen voor den terugweg genomen.

In Ching-Tu aangekomen, ontsloeg Keeler zijn karavaan die goed betaald en geheel voldaan was. Hij overtuigde zich ervan dat zijn plantenverzameling tot hiertoe goed was aangekomen en verder was doorgezonden, en begon nu toebedreidselen te maken voor de algeheele verdwijning van Lhang-Tu. Dit was niet zoo bezwaarlijk, omdat de stad vol was van menschen van allerlei slag: inwoners van Manchu, Mongolen en Tartaren. Het was voor hem een eenvoudige zaak om zich de kleeren die hij noodig had, te verschaffen, en op een pony gezeten, met kalmen gang, zich naar een oude, verlaten graftempel te begeven en daar voor een dag en nacht te kampeeren.

Niemand kwam in zijn nabijheid, ofschoon hij zijn voorzorgsmaatregelen nam, en op zijn gemak begon hij zich zelfte veranderen in een oudachtig persoon, met een bril op welke goed bij zijn uiterlijk paste, waarvan toch al niet heel veel zichtbaar was, tusschen zijn kegelvormige Thibetaansche muts en den hoogopgeslagen kraag van zijn met bont gevoerde jas. Dit was Pung-Li, zooals Keeler hem zich voorstelde, het gelaat beschilderd met de kleuren die Ah-Lung hem voor deze gelegenheid had medegegeven.

Zoo kwam dan Pung-Li, als een aardige, praatzieke provinciaal langzaam terug rijden naar Ching-Tu, waar hij een draagstoel huurde om zich naar de rivier te laten brengen. Hij gaf voor, dat zijn eenige zoon te Hankau goede zaken had ge-

daan, en dat hij naar Shangai was vertrokken om met de voornaamste handelaren te concurreeren; en dat hij, Pung-Li, de trotsche vader van een plichtsetrouwen en liefhebberenden zoon, over de Groote Rivier naar Shangai zou reizen, waar zijn zoon in de toekomst zou zorg dragen, dat hij zijn oude dagen kalm en gelukkig zou mogen slijten.

Pung-Li was een praatzieke oude man, misschien wel een beetje te zuinig, want hij verkoos de rivier af te zakken in een oude boot voor rijsttransporten, welke geen andere gemakken bezat, als een kleine kajuit van bamboelatten en matten en zonder eenige luxe. Maar in Hankau zeide hij, zou hij de stoomboot nemen en aan land gaan, zooals het iemand paste wiens zoon zulke goede zaken had gedaan. Hij legde uit dat hij reisde van zijn eigen geld, hij wilde niet bij zijn zoon aankomen als een bedelaar, want dat was hij niet, ofschoon hij dit wel was in vergelijking met zijn zoo succesvollen telg.

Aan boord der rijstboot was Pung-Li al heel spoedig een geliefkoosde gast. Hoe klein ook zijn beurs, en er waren er die hier verschillend over oordeelden, voor de bemanning was hij verre van gierig. Van Chung-King had hij een groote aarden kruik welke vol *samshu* was, aan boord gebracht; dit betekende dat deze vroolijkheid en zang en vergetelheid voor de moeilijke dagen en nachten van voortboomen schonk. Ook kocht hij zoo nu en dan heele kippen, gedroogde eenden en uitgezochte stukken varkensvleesch. Er was misschien behalve de kapitein, geen enkele man aan boord dier rijstboot, die ooit eenig deel van een kip had geproefd, of het moesten dan de pooten, de kam, de ingewanden of de hals zijn geweest. Pung-Li echter deelde vrij rond en schonk *samshu*.

Ook kon hij prachtige verhalen vertellen, vroolijke anecdoten, met zedelessen doorspekt. Hij was een unicum. De bemanning eerbiedigde dan ook zijn eigenaardigheden, zijn schuwheid voor de vergezichten en geluiden der Groote Rivier; zijn gewoonte om den heelen dag in de schaduw van zijn kajuit, een hazeslaapje te doen en zijn klachten over zijn zwakke oogen. Pung-Li had indruk gemaakt. Hij was een te groot succes, want de roep van Pung-Li ging vóór hem uit, en zijn kruik met *samshu*, evenals zijn bijdragen tot het voedsel der bemanning, werden wel honderdmaal vergroot. Hijzelf, niet zijn zoon in Shangai, was de rijke, en het gerucht deed de ronde, en klonk van de jaloersche lippen der sjouwers in de kampen, van die arme stakkers, wier bestaan slechts daarvan afhing, of zij zouden worden gehuurd voor het afmattende werk, de jonken door de stroomversnellingen te trekken, terwijl zij geslagen, gebroken, hun ledematen bevestigd door aderspatten, overwerkt en te weinig betaald, een vroegtijdigen dood tegemoet gingen.

Zelfs deze onder den voet getreden ongelukkige slaven der stroomversnellingen hadden hun aanvoerders, en een hunner, Hing geheeten, bracht de rijstboot een bezoek, en tot een soort van waanzin opgezweept door de hem geschonken *samshu*, besloot hij zeeroover te worden.

Een koelie, een werkmans van het laagste allooi, die ondervoed is en aan alle invloeden blootstaat, is niet bepaald een heilige en ziet er dan ook niet naar uit.

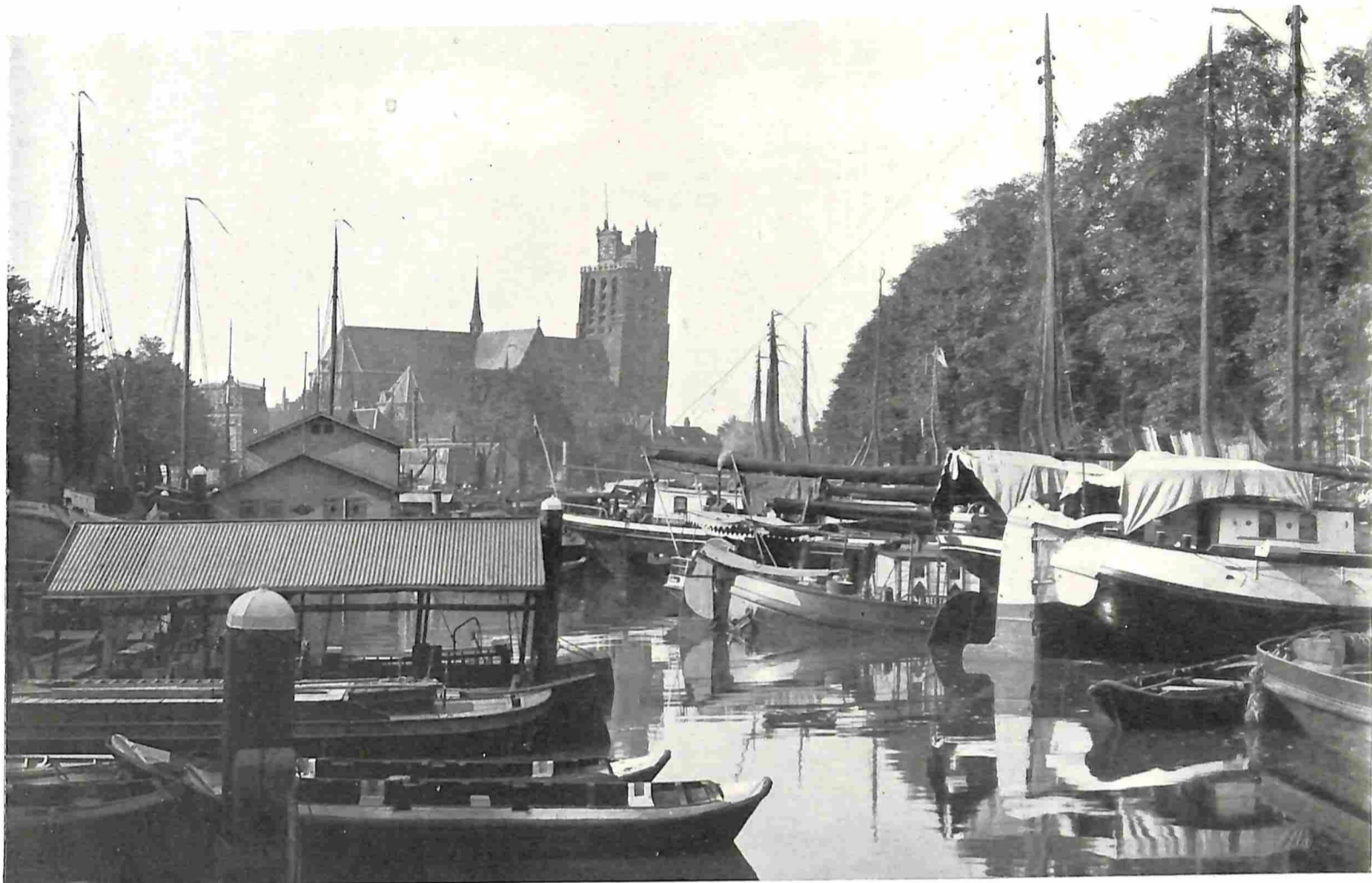
Den vreemdeling schijnt het meerendeel der Chineezers van geringen afkomst op roofzieke boosdoeners te gelijken, ofschoon achter hun ongunstig uiterlijk wellicht de mooiste gevoelens liggen verborgen van echtgenoot, vader of vriend, en zij op hun primitieve manier de beste kerels kunnen zijn. Keeler echter, met zijn langjarige ondervinding, meende iets in Hing's gelaatstrekken te bespeuren dat hem met wantrouwen vervulde jegens den man.

Iedereen boezemde hem nu wantrouwen in. Iedere vergissing welke zijn vermomming kon verraden, zou de oorzaak zijn, dat hij als een „vreemde duivel” werd vermoord door dezelfde bemanning, die zijn edelmoedigheid prees en lachte om zijn vertelsels. Hing's oogen waren vol hebzucht. Het zou gemakkelijk zijn zoo iemand over te halen tot roof en plundering.

Hij was het type van een man die een moord zou plege voor hetgeen er in de dikbuikige *Samshu*-kruik overbleef.

Keeler had alle voorzichtigheidsmaatregelen genomen die hij kon bedenken, tot dat het tijdstip zou zijn aangebroken, dat hij weer als blanke uit Ah-Lung's warenhuis zou kunnen te voorschijn treden. Nu echter las hij maar al te juist een oogenblikkelijk gevaar in Hing's houding. En, indien hij zou worden aangevallen, mocht hij toch niet uit zijn rol vallen.

(Wordt vervolgd).

DORDRECHT. GEZICHT VAN DE AARDAPPELMARKT OP DE NIEUWE HAVEN EN DE GROOTE KERK.

DORDRECHT.

(Vervolg).

IN den aanvang van den 80-jarigen oorlog treedt Dordrecht nog op den voorgrond. Nog geen drie maanden na de verovering van den Briel koos de stad de Staatsche zijde; onder de aanzienlijkste Dordtenaren, zooals de van Beverens en van Bleijenburgs, had de Prins van Oranje warme aanhangers. Dit feit bevreemdt wel eenigszins: Dordrecht dankte zijn bloei vooral aan de voorrechten van den stapel, die nog door Karel V in 1541 en Filips II in 1565 waren bevestigd, en de stad had er dus, zou men zoo zeggen, zeker niet minder belang bij dan steden als Amsterdam en Middelburg, om de Regeering te vriend te houden. Dat zij ondanks dit feit de zaak der vrijheid omhelsde pleit ongetwijfeld voor hare inwoners: het stoffelijke bleek bij hen niet vóór alles te gaan. Misschien echter kwam (men vergeve ons het scepticisme) de betrekkelijke onverschilligheid voor materiele winst bij de reeds rijke Dordtenaren, hoe voortreffelijk overigens, ook wel eenigszins voort uit een gemis aan energie waarvan zij evenzeer in de komende jaren zouden blijik geven, en dat der stad op het gemis van de eerste plaats in de rij van Hollands handelsteden zou komen te staan.

Nog enkele malen trekt Dordt de aandacht: in 1572, een maand na den overgang tot de zijde van Prins Willem, en nog eens in 1575, vergaderen er 's lands Staten. In 1618 en 1619 wordt de befaamde synode in de oude Merwe-stad gehouden. Maar overigens geraakt Dordrecht op den achtergrond, en 't is voornamelijk het geslacht der de Witten, dat in de 17de eeuw door eenige zijner buitengewoon bekwame leden in wijden kring nogmaals de aandacht vestigt op de stad hunner herkomst, die in 1672 vooraan ging bij 't uitroepen van Willem III als stadhouder. De „parel van Holland" is nog altijd een welvarende stad, maar speelt geen éérste rol meer in de Republiek der Zeven provinciën. Amsterdam streeft in ongelooflijk korten tijd de oude zusterstad verre voorbij, maar zelfs steden als Enkhuizen, Hoorn en Rotterdam, nog in de 16de eeuw verre haar minderen, komen haar in beteekenis als handelsstad na of voorbij. De verklaring? Dordrecht bleef zweren bij zijn stapelrecht, dat het gemakkelijker te behalen voordeelen bracht, zoo dacht men, dan gevaarvolle tochten naar Oost en

West. De fut was uit de zoo gemakkelijk in vorige eeuwen tot bloei graakte stad, en geen stad bewijst duidelijker dan Dordrecht de waarheid van onze stelling, reeds meermalen in dit blad neergeschreven, dat gewichtiger factor voor den bloei eener stad dan hare geographische ligging is: de energie harer bewoners. Het is waarlijk ontstellend op te merken hoe weinig Dordrecht zich warm maakte voor deelneming in de Oost-Indische Compagnie. Te Amsterdam, Hoorn, Enkhuizen, Rotterdam, Middelburg, ja zelfs Delft, werden Kamers der Compagnie opgericht, maar de aloude handelsstad, de eerste voorheen van Holland, deed niet mede. Ze stelde zich tevreden met het aanstellen van een der zeven Bewindhebbers van de Kamer Rotterdam....

Het valt ook op, dat de energieke Vlaamsche nijveraars en kooplieden, die in grooten getale naar het Noorden uitweken, vooral na den val van Antwerpen in 1585, in slechts geringen getale zich Dordt tot woonplaats kozen, en aan Middelburg, Rotterdam. Amsterdam de voorkeur gaven. Lokte de stad, die maar voortdurend zich blind staarde op haar stapelrecht, hen niet aan?

Het bovenstaande komt misschien sommigen lezers voor als een zeer ongemotiveerde plotselinge uitweiding over een niet zeer belangrijke periode van Dordrecht's geschiedenis, waarvan belangrijker tijdperken wel héél vluchtigjes werden behandeld. Laten zij bedenken, dat het hier een keerpunt in de historie der stad betreft, dat van den grootsten invloed was op haar uiterlijk en omvang. Geheel anders zou Dordt er thans, zeker, nog thans, uitzien, als de stad, gelijk vele harer zustersteden, tijdens den oorlog met Spanje tot nieuwen ongekenden bloei was geraakt, inplaats van kalmpjes de oude welvaart te behouden. Maar Dordt heeft zich tijdens den 80-jarigen oorlog slechts in geringe mate uitgebreid, aan de landzijde bijkans geheel niet, aan de rivierzijde een weinig.

Van een klein uitbreidinkje der stad in 1574 moet allereerst melding worden gemaakt. Buiten de Vuilpoort, ten zuidwesten der stad, stonden eenige huisjes, de z. g. n. buurt van St. Adriaan vormende, die in den aanvang der 16de eeuw reeds door brand was geteisterd en door de Watergeuzen in

DORDRECHT.

POORTJE, AFKOMSTIG VAN HET OUDE VROUWENHOF,
THANS NAAR „HET HOF” OVERGEBRACHT.

1572 was verwoest. Door verlegging der vestgracht kwam deze buurt, „de Verbrande buurt” of „Varkensoord” genoemd, nu binnen de stad te liggen, en veranderde weldra in een goedbebouwd stadsdeel.

In 1578 begint men aan de Nieuwe Haven te bouwen, die, steeds ondieper wordende, in 1584 flink werd uitgediept. Het voorland werd opgehoogd en verhard en ter bewoning uitgegeven. Dit kunnen we Dordt's Zuid-Nederlandsche wijk noemen; in vijf jaren verrees hier een flinke buurt van woon- en pakhuizen. De namen Binnen- en Buiten-Walevest herinneren er aan, dat 't vooral Luiksche kooplieden waren, die zich hier vestigden.

Met de Nieuwe Haven wilde het maar niet naar wensch gaan. In 1609 was zij weder zoo aangeslibd, dat besloten werd haar door te trekken in de richting van het groote Hoofd; hierdoor ontstaat de Wolleweershaven. De smalle strook grond, die haar van de rivier scheidde, werd met de uitgegraven aarde opgehoopt en spoedig bebouwd. Vonden we hier aanvankelijk het Schuiersdijkje, al spoedig werd dit deftig tot Drapierskade vernoemd, welke naam reeds vóór de stichting van het Algemeen Nederlandsch Verbond, dat haar zetel in deze stad heeft, in dien van Wolleweershaven werd veranderd, terwijl de Engelsche kade reeds lang vóór den haat jegens het „perfidie Albion”, die tijdens den Boerenoorlog zoo hevig gloeide, in Kuiperskade werd omgedoopt.

In 1647 wordt ter meerdere doorspoeling de Nieuwe Haven ook naar het westen doorgetrokken, waardoor de Engleburger haven of het Maartensgat ontstond, waarbij ook een kleine nieuwe wijk verrees (de Houtkaai). Toen dit inplaats van verbetering verslechtering van de diepte der Nieuwe Haven ten gevolge bleek te hebben, werd deze haven weder ijlings van de Nieuwe Haven door een dam gescheiden.

Ten slotte brengt het jaar 1656 Dordt's laatste uitbreiding, een kleine alweer, ontstaande door 't graven der Kalkhaven en 't ophoogen van een smalle strook grond aan de rivier, aanvankelijk het Nieuwe Eiland genoemd, en weldra van een rij huizen voorzien.

De Dordtsche Stedemaagd was niet van zelfvoldaanheid ontbloot, en gevoelde zich, met haar oude brieven, nog altijd de meerdere. Maar als zij in die jaren de uitbreidingen van Rotterdam, Leiden, Amsterdam heeft gadeslagen, zal zij toch wel lichtelijk hebben gebloed over hun toenemenden bloei, al zal daarbij een niet vrij van jaloerschheid zijnd: „die O.-W.-ers!” over haar lippen zijn gekomen.

Dordt's zeventiende-eeuwsch stadsgedeelte moge dan betrek-

kelijk gering in omvang zijn, het mocht, en mag nog steeds gezien worden. Het heeft het karakter van alle in deze eeuw tot stand gekomen stadsuitbreidingen, ook in andere plaatsen: breed, statig, voornaam. Minder dan in oudere stadswijken vindt men hier een eigen type: in dezen tijd immers is er een welbewuste aanleg, die binnen weinige jaren tot stand komt, en waarbij de vroegere plaatselijke gesteldheid als 't ware wordt „weggewerkt”. Vooral waar zoo'n aanleg in 't groot geschiedt als te Amsterdam, kan hij vergeleken worden met de uitbreidingsplannen, voor welke onze groote steden in den tegenwoordigen tijd zijn komen te staan. Mag men den ontwerpers dezer plannen niet verwijtend de schilderachtigheid der *oudste* stadswijken voorhouden, die op geheel andere wijze ontstonden, met een uitbreiding, als die van Amsterdam in de 17de eeuw, is dat een ander geval, en wel degelijk mag deze hun als schitterend geslaagd voorbeeld worden gesteld.

Het is niet verwonderlijk, dat het 17de eeuwsche gedeelte van Dordrecht vooral overeenkomst vertoont met de wijken, die Rotterdam terzelfder tijd rijk werd, en die nog altijd het schoonste gedeelte van de overigens niet door stedenschoon uitmuntende stad aan Maas en Rotte vormen: beide immers zijn op het water gewonnen, beide hadden het tweeledig doel: der stad nieuwe haven- en woningruimte te verschaffen. Maar anders dan te Rotterdam vormen te Dordt de nieuwe wijken zoo veel als mogelijk is een afsluiting van de rivier, die vooral de Nieuwe Haven en de Wolleweershaven geheel het karakter van binnenhavens geven, welke slechts door smalle uitgangen met het buitenwater in verbinding staan. De stad doet zich aan de zijde der Oude Maas niet „open”, om Vondel's woorden te gebruiken, maar is er door de flinke gebouwen, daar verzezen, als 't ware van afgesloten. Waarschijnlijk is dit uit strategische redenen te verklaren: alle verdedigingswerken waren hier vervallen. In de enkele openingen in de dichtaaneenge-

DORDRECHT.

OUDE GEVELS AAN DE VISCHSTRAAT.
LINKS DE STEUR (1643), RECHTS DE CRIMPERSALM (1608).

bouwde huizen bouwde men poorten of poortjes, die den toegang tot de stad aan de rivierzijde konden afsluiten. Zoo waren en de veiligheid en de behoefte naar een zoo groot mogelijk aantal woon- en pakhuizen op kleine ruimte gediend.

De geslotenheid van Dordrecht aan de waterzijde, waarin de later ten oosten van het Groot Hoofd aangelegde vrij breede Merwedekade een kleine verandering heeft aangebracht die van verre echter niet te zien is, daar daarachter de huizenrijen zich weer sluiten, geeft aan de stad, van het water gezien, een geheel bijzonder aspect, maken van Dordrecht een dicht aaneengesloten geheel, een geheimzinnige huizen-massa — met, als stoeren wachter, de steenen kolossus van den toren der groote Kerk — welke op hem, die over de breede stroomen gevaren, met hunne wijde groene vlakten alomme, Dordrecht nadert, een onvergetelijken indruk maakt. Maar omgekeerd behoort het tot de grootste genietingen, die men te Dordt kan smaken, van deze huizen-massa uit te staren over de wijde Hollandsche stroomen die de stad omspoelen, en verder over het rustige Hollandsche landschap daar aan de overzijde. Intusschen, geen tafreel van idyllische rust krijgt men te aanschouwen. Want druk beweeg van allerlei stoom- en zeilboten verlevendigt onophoudelijk de rivier, zoover het oog rijkt. Scheepvaartverkeer dat grootendeels Dordrecht voorbij-gaat, zonder zich met de oude Merwestad in te laten: Rotterdam is de stad, waarheen het zich richt of vanwaar het komt...

Van 17de eeuwsch Dordrecht is vooral de Wollewevers-

DORDRECHT.
HUIS DE PAUW AAN DE VOORSTRAAT (ANNO 1618).

haven mooi, met zijn deftige patriciërshuizen. Tot het schoon der Nieuwe Haven draagt vooral de Groote Kerk bij, die, op het randje van oud-Dordrecht staande, voor beide stads-gedeelten gelijkelijk een indrukwekkend schoonheidselement vormt. Het gezicht van de Aardappelmarkt over de Nieuwe Haven naar de Groote Kerk (zie de afb. op blz. 520) behoort tot de mooiste, die wij in de Merwede-stad kennen.

In één opzicht staat Dordrecht — nu, de stad kan wat missen — bij andere steden ten achter: het mist aan de landzijde den gordel van groene wallen, de tot plantsoen gemaakte versterkingen uit het einde der 16de en uit de 17de eeuw, die nog velen steden — men denke slechts aan Middelburg! — tot zulk een groot sieraad zijn. Men heeft ze niet afgegraven en bebouwd, als te Amsterdam: ze zijn er nooit geweest. Het blijkt ook reeds uit den loop der vestinggracht, die de sierlijke slingeren om voormalige vooruitspringende bolwerken totaal mist, en het aanzien vertoont van een gracht met landelijke allures. We hebben het al gezegd: Dordrecht is na 1271 aan de landzijde nimmer meer uitgelegd en heeft door de eeuwen heen zijn middeleeuwsche muren behouden, bespoeld door de middeleeuwsche vestinggracht. Reeds in 1574 had Prins Willem I er op aangedrongen de stad aan de landzijde op moderne wijze, door aarden wallen, te versterken. Eerst in 1595 werd deze zaak ernstig ter hand genomen; Thomas Thomasz., burgemeester van Haarlem, en Adriaen Anthonisz. ingenieur, werkten de plannen uit. In een wijden boog om het oude Dordt, zouden de wallen worden aangelegd, voorzien van de bekende driehoekige bastions. Maar men heeft ze niet ten uitvoer gelegd. Nu, Dordrecht is nimmer door vijandelijke legerscharen bedreigd, en de zich op haar eiland zoo veilig voelende stad behoefde in zooverre nimmer berouw over haar zuinigheid te hebben. Maar — een gemis aan schoonheid heeft ze haar wél gebracht.

De aanzienlijke Dordtenaren stelden er in de 17de eeuw, en wellicht reeds vroeger, een eer in, als Maecenassen der kunst op te treden. Ook de wetenschappen stonden er in hooge eere: de Illustre school der stad was beroemd. Maar misschien beroemder nog was haar dichter- en schilderskring.

Wie door Dordrecht wandelt bespeurt al heel spoedig, dat de kunstzinnigheid der Dordtsche patriciërs en welvarende burgers ook der bouwkunst is ten goede gekomen. Is ook hier veel schoons gesloopt, nog een groot aantal merkwaardige en sierlijke gevels kan men in de Merwede-stad bewonderen.

Dat Dordrecht een belangrijk cultuur-centrum was, bewijst wel het feit, dat er een eigen stijl ontstond. Reeds in de 16de eeuw worden huizen gebouwd met gevels die het karakteristiek Dordtsche kenmerk vertoonen: vooruitspringende bogen, — „geprofileerde togen” — boven de ramen, zich ontwikkelende uit en rustende op versierde draagstenen. 1)

Mooie voorbeelden van gevels van deze soort, beide dagteekenend uit het midden der 16de eeuw en overigens een overgang van gothiek op renaissance vormend, vertoonen het huis de Rozijnkorf aan de Voorstraat (afgebeeld op blz. 512 van het vorige nummer), — waarvan vooral de fraaie gebeeldhouwde draagstenen onder de togen opvallen, terwijl de 17de eeuwsche onderpui, hoewel van geheel anderen stijl, toch prettig is om te aanschouwen — en het huis de Sleutel aan de Groenmarkt (afgebeeld op blz. 513) dat met zeer fraaie gothische ankers prijkt. Het rijkste geveltje van deze soort, in 1898 echter geheel gerestaureerd (of liever: met gebruikmaking van de oude versierselen in den ouden vorm geheel nieuw opgebouwd) is ongetwijfeld dat van „de Crimpert Salm” aan de Vischstraat (zie afb. op blz. 521). Het dagteekent oorspronkelijk van 1608.

In de periode 1650-1775 overheerscht dit Dordtsche type, dan natuurlijk aan overigens zuiver-Hollandsche-renaisancegeveltjes.

Maar natuurlijk werden er te Dordrecht ook huizen van een meer algemeen type gebouwd. Daartoe behooren o.m. de laat-gothische huizen de Gulden Os aan de Vischbrug, met afbraak bedreigd (zie de afb. op blz. 510 van het vorige nummer) en het Zeepaard aan de Wijnstraat (zie de afb. op blz. 511 van het vorig nummer), beide vermoedelijk van de jaren 1520-30 dagteekenend. Iets jonger is het huis Beverenburgh aan de Wijnstraat; blijkens het door de ankers gevormde jaartal verrees het in 1556. De eenvoudige gevel vertoont weinig versierselen, behalve een zeer laag aangebrachten gevelsteen, waarop men een burg aanschouwt, beklimmen door 3 bevers, waaronder de woorden: „Dit is in Beverenburgh.” Maar een

merkwaardigheid, herinnerend aan den z.g.n. Tudor-stijl, vertoonen de drie benedenvensters, gevat in één kozijn met vierkanten omlijsting. (Zie de afb. op blz. 525 links)

Van de mooie 17de eeuwsche gevels noemen wij die van Voorstraat 134, dateerend uit 1603 en door de Ver. „Hendrick de Keyser” aangekocht, die van de Steur (Vischmarkt 3 naast de Crimpert Salm), met de aardige gevleugelde engelenkopjes boven de vensters, die van het huis de Pauw aan de Voorstraat uit 1618, met de opvallend straalsgewijze geplaatste zandsteenblokken boven de vensters (afb. op blz. 522). Zijn dit in dezen stijl wel de sierlijkste van Dordrecht — aan de Steegoversloot staat echter ook nog een allerliefst geveltje dat onze fotograaf (zelfs de goede Homerus sloop wel eens) over 't hoofd heeft gezien — eenvoudiger gevels van hetzelfde type kan men ook nog in vrij grooten getale opmerken.

Ook huizen met klassicistische gevels — prijkkend met statige zuilen, frontons en festoenen — is Dordrecht nog rijk. Men vindt hiervan merkwaardige exemplaren bij de Grootte Kerk, aan de Engelenburgerkade en aan de Wijnstraat. Dit laatste, naast het huis Beverenburgh staande (zie de afb. op blz. 525) wordt wel het huis „de onbeschaamde” genoemd, omdat in het fronton een wapenschild houdend kinderfiguurtje prijkt, dat zonder blikken, blozen of zwembroek, eerzaam Dordrecht verkondt, dat hij een jongetje is. Gelukkig voor de — schaarsche — voorbijgangers, dat mogelijke neigingen, om het befaamde Brusselsche manneke te volgen, bij dit jongetje in de kiem schijnen onderdrukt te zijn.

Van de deftige breede 18de eeuwsche gevels vindt men op blz. 524 een middenstuk afgebeeld. Het is de rijk bewerkte deur- en vensteromlijsting met sierlijk gesmeed-ijzeren balkonhek, van een huis aan de Voorstraat, dat omstreeks 1740 gebouwd werd. Is dit geen prachtig werk? Men lette niet alleen op de versierselen, maar ook op de verhoudingen: welk een kostelijk geheel vormt het groote raam met de deur, hoe fraai rijst de smaller wordende omlijsting er uit op en hoe mooi wordt dat alles bekroond door het kleinere bovenvenster. Men dweepe vrij met de oud-Hollandsche trapgeveltjes, maar vergete niet, dat ook de 18de eeuw, zij 't geheel ander, bouwkunstig schoon heeft voortgebracht, dat onverminderd bewondering verdient.

Van de Dordtsche poortjes noemen wij het Muntpoortje uit het midden der 16de eeuw, met zijn rijkversierde pilasters allereerst (afgebeeld op blz. 509 van het vorige nummer). Vroeger prijkte er boven een fronton met het wapen van Holland en het keizerlijk wapen, geflankeerd door twee schildhouders. Een mooi doorkijkje biedt het verder; aardig doet het statige poortje op den achtergrond, en wie het publieke gangetje doorgaat, rechts omslaat en dan aan den overkant weeren — zij 't eenvoudig — poortje ziet, dat toegang verleent tot het Hof, den ouden hof der Augustijnen vanwaar men door een ander gangetje en poortje de Voorstraat kan bereiken, voelt zich daar zoo nu en dan wel even in de middeleeuwen verplaatst. Maar de huizen rondom, ook de oudste, spreken toch wel van later tijd. Dat doet hier ook het sierlijke maar in 1896 sterk gerestaureerde poortje, de vroegere ingang van het oude Vrouwenhof, afkomstig van het Begijnhof (afgeb. op blz. 521). Het dateert van ± 1620. Op een steen boven de deur leest men de Catsiaansche woorden:

Siet hier werden onderhouden
Oude koude swacke vrouwen
Trotse vrijsters fiere jeugt
Siet hoe datje werden meugt.

Een vermaning tot ernst of een aansporing om het er nog maar eens goed van te nemen?

Uit denzelfden tijd (1625) dagteekent het fraaie poortje van het Arend Maartenshof aan de Lindengracht, die men gemeend heeft te moeten verdoopen in Museumstraat. In den top leest men de sombere woorden:

Naeckt kom ick
Naeckt scheyde ick
Vita vapor. 2)

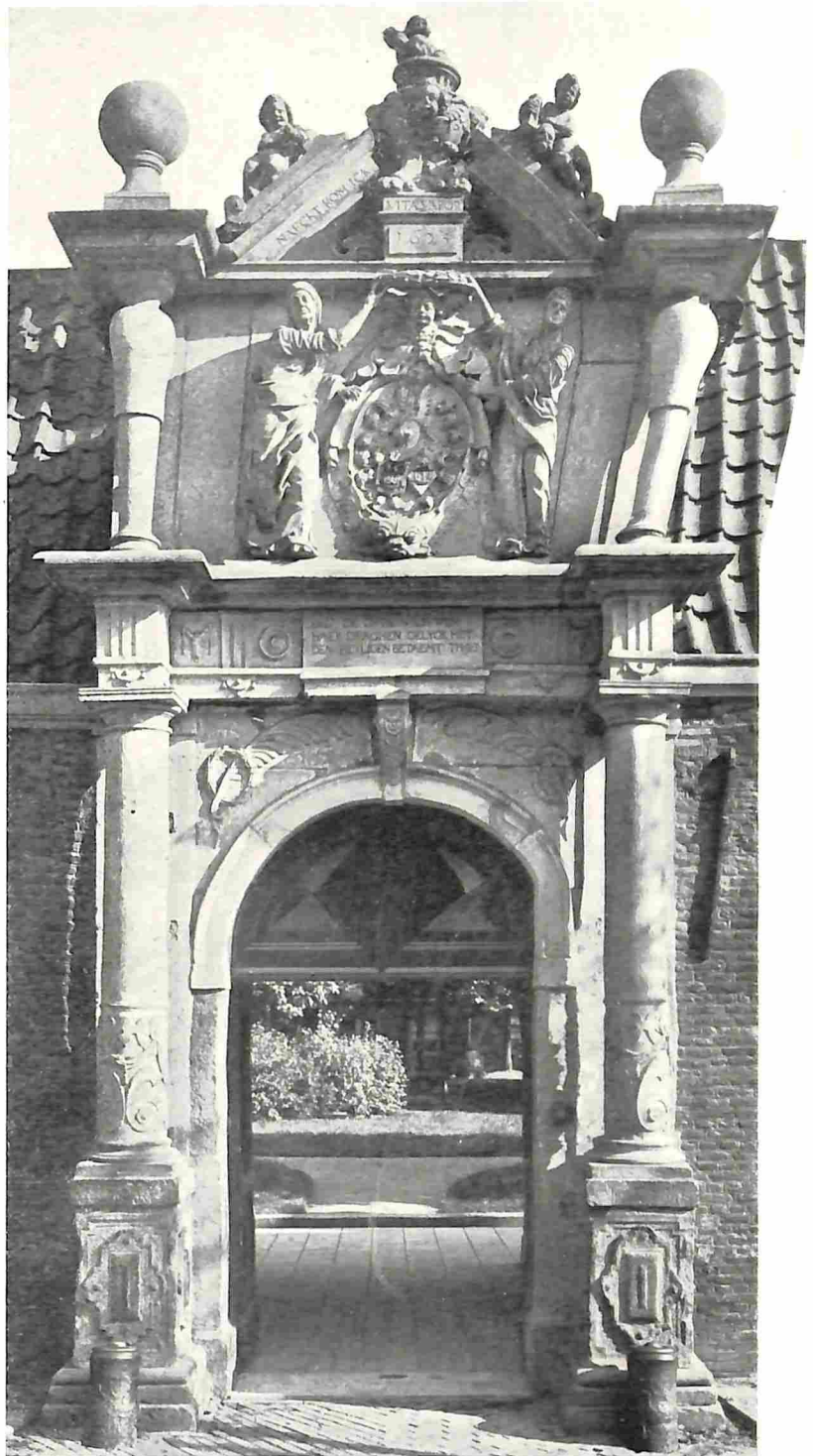
en boven den doorgang de vermaning:

Dat de oude vrouwen haer draghen gelyck het den heyligen betaemt. Tit. 2 : 7.3)

(Slot volgt).

A. L.

1) Elders vindt men dit type, als wij ons niet vergissen, slechts te Gorinchem. Nog twee mooie voorbeelden van deze soort (het huis

DORDRECHT.
POORT VAN HET ARENDS MAARTENSHOF AAN DE
MUSEUMSTRAAT.

„Bethlehem” en het huis „t Coemt al van God”) zijn er bewaard gebleven.

2) Het leven is een damp gelijk.

3) Waar wij lezen: Betoon u zelven in alles een voorbeeld van goede werken; betoon in de leer onvervalscheit, deftigheid, oprechtheid.

De uitdrukking: „haar draghen gelyck het den heyligen betaemt”, is ontleend aan Tit. 2 : 3.

Gewestelijke historie.

De oude benamingen van oude stukken bosch of heide, weide of akker hebben vaak een historischen zin. Ze houden heugenis van wat oudtijds daar leefde, woonde of werkte en in dien zin zouden we ze eerbiedwaardig willen noemen.

Kadastraal zijn die namen vaak vastgelegd, doch bij de voortschrijdende cultuur van gronden of hun overgang in anderen staat verdwijnen de oude namen vaak en met hen de intieme gewestelijke geschiedenis. Wie kan doe het zijne om de oude locale namen recht te doen wedervaren, want met ons zal ieder terugdeinzen voor het Amerikaansche nummeren der akkers en dit door cijferborden aan te geven. Misschien is dit bij gestadige verwisseling van arbeiders practisch geboden, doch te spreken van nr. 37 of 19 doet ons akelig nuchter aan. Laten de bestaande namen blijven gewagen van otters, vossen, dassen, herten, varkens, ganzen of zwanen en spreken van kloosters, monniken, schouten of wat ook: dat is eigen, dat heeft kleur en bindt mensch en grond aaneen!

G.

LIEFDEDRAMA.

I.

DE heer Gruul was medewerker voor het stadsnieuws aan de N.-sche courant. Dagelijks liep hij de politiekantoren af om de laatste gevalletjes op te duiken, kocht een paar krantjes voor de redactie en was te 11 u. op het bureau present.

Daar begon zijn literair werk, want de heer Gruul was geen gewoon schrijver van stadsnieuws. Hij dacht er niet aan zich te bepalen tot het vermelden der feiten. Hij was een man van smaak die meende dat ook in het stadsnieuws de kwaliteit meer belang heeft dan de kwantiteit. Smalend zag hij op reportage-werk neer. „Zij vergeten,” zei Gruul, „dat achter al die gevallen een drama zit, zij voelen het niet.”

Gruul voelde het wél. Bij elke gebeurtenis fantaseerde hij een kleine geschiedenis. Hij scheen echter cynisch aangelegd en stelde zijn mededeelingen in sarcastischen toon, die hij alleen wat verzachtte op dringende aanbeveling van den hoofdredacteur, die niet wilde lezen in zijn blad dat een man, die van een stellage gevallen was, „de wet van de zwaartekracht wou experimenteren”. Dit was eigenlijk de grootste liefhebberij van Gruul: hij hield er van met zijn kennis te pronken. Hij was beslist ijdel. Nooit zou hij de gelegenheid laten voorbij gaan een Fransch spreekwoord of een Duitsch gezegde in zijn berichten in te lasschen.

De nuchterheid van den hoofdredacteur was hem een voortdurende ergernis. Ikgeloof dat hij hem van literairen nijd verdacht. Zuchtend kortte hij zijn copie in, toch niet echter zonder in een wending of een woord van zijn artisticeit te getuigen.

Op de redactie werd hij niet voldoende geapprecieerd. Van zijn welwillend oordeel over de artikelen der collega's werd zoo goed als geen notitie genomen. Het scheen hem echter niet erg aan het hart te gaan. Voortdurend vol moppen, scheen zijn werk hem slechts tijdverdrijf.

Het gelukkigst was hij met een liefdesdrama. De journalist is een verstandig mensch en ziet neer op jonge menschen die zich uit liefde van kant maken. Meer dan dat, hij koesterde een zekere haat tegen hen. Een vriend van me beweert dat dit komt omdat elke journalist in zijn jeugd aan zelfmoord uit liefdesverdriet heeft gedacht, en over het laatste oogenblik niet is heengekund. Maar deze vriend is een zeer paradoxaal man.

Wanneer er dus een liefdesdrama had plaats gehad, kreeg Gruul vrijheid zijn sarcasme bot te vieren. Men was van meening dat dit de moraliteit bevorderde. Ik verzeker u dat er van den dwaas, die zich te N. uit liefde van het leven had willen berooven, niets overbleef. Hij werd door Gruul's scherpe pen vernietigd. Seneca werd hij er bij te pas gehaald, terwijl er telkens ook een ernstig woord tot den lezer bijkwam.

Gruul achtte al deze liefdesdrama's onreëel: deze jonge menschen beelden zich in, gevoelens te ondergaan, die zij niet kennen, zei hij, werkelijke liefde leert den last van het leven te dragen, en leidt niet tot een laffe zelfvernietiging.

Nu is het een feit dat de meeste van deze pogingen mislukken. Dan echter was Gruul onuitputtelijk. Hij toonde ons den verongelukten als goed burger of brave huisvrouw in de toekomst. Verpletterend vielen de beelden van een gevestigde positie, of een gelukkig huisgezin met vijf kinderen, onverdraaglijk voor droomerige verliefden, op de ge-redden neer.

Ik verheugde me in Gruul's speciale gunst. Door protectie van den directeur schreef ik mondaine nieuwtjes en luchtige theater-kritiek in het blad. Dit scheen Gruul het hoogste wat te bereiken was. Hij vond een diepere beteekenis in al mijn woorden, en glimlachte vol verstandhouding als ik medegedeeld had, dat Mevrouw Zoo en Zoo een gris-perle kled

DORDRECHT.
MIDDENSTUK VAN EEN 18DE
EEUWSCH HUIS AAN DE
VOORSTRAAT.

had gedragen. Wat hij er eigenlijk in vond, wist ik toen niet.

Zooals ik zei, zorgde ik ook voor de luchtige theater-kritiek. Men zal begrijpen dat het me daarbij meer om de spelers dan om het spel was te doen. De stukken waren meestal Parijsche boulevard-vaudevilles wier situaties eenigszins aan de locale toestanden waren aangepast. Dat gebeurde vrij handig. Ik liep even binnen en zag nu en dan een bedrijf, waarna ik een paar zinnen over het spel en over de aardige aanpassing schreef.

II.

Het was geheel toevallig dat ik de eerste opvoering bijwoonde van „het Poesje”. Het werd in het coquette Binaardtheater gegeven. Het publiek was talrijk en vrolijk. De jeune amoureuse had heel wat succes. Na het tweede bedrijf kreeg zij zelfs een groote mand bloemen. Zij dankte en knikte vriendelijk tegen iemand in de avant-scène. „Maar die man ken ik,” schoot me te binnen. Toch kon ik hem niet thuis brengen. Hij was volkomen correct in het zwart gekleed en kneep bij het knikje vergenoegd de oogen toe. „Wie kan het toch zijn?” dacht ik. Het derde bedrijf begon, de man liet achteloos zijn hand op de avant-scène liggen, en leunde achterover in zijn zetel. Het was alles volkomen correct en toch had het iets komisch zonder dat men precies kon zeggen waarom. Hij scheen een acteur uit het stuk die de aandacht op zich wilde vestigen meer dan hem toekomt. Plotseling dacht ik: „Maar het is Gruul”. Het leek me echter onmogelijk.

En toch was het Gruul! Bij de groote pauze na het derde bedrijf kwam hij in de wandelgang op me toe. Een geheel andere Gruul, keurig gekleed, zonder eenige benepenheid, zich vrij bewegend, een lach van tevredenheid op het gelaat. „Wel, hoe vindt gij mijn nieuwe stuk?” vroeg hij, neerbuigend glimlachend. Ik begreep nog steeds niet, en keek verbaasd.

— „Ja, hier, het Poesje, ik ben de auteur.”

Nu ging me een licht op, Gruul was de bewerker!

— „O, zeer goed,” mompelde ik, nog steeds verbluft. Hij was onkenbaar! Voelde zich geheel auteur. Wuifde vriendelijk met de hand naar bekenden. „Voelde je de zet tegen den burgemeester?” vroeg hij. „Natuurlijk,” zei ik, „zeer aardig!”

— „En hoe vin-je de jeune amoureuse? Kitty wordt een goede actrice.”

Vroeger zei hij altijd „U”. Ik bekwam maar niet van mijn verbazing. Dat hij die stukjes bewerkte was op zichzelf niet zoo wonderlijk, maar de gemakkelijheid, de vanzelfsprekendheid waarmee hij zich auteur voelde!

Gruul nam me mee naar den foyer. „Gij moet er maar wat over schrijven”, zei hij, „het zal Kitty plezier doen. Gij weet, ik lanceer haar.”

— Zóó, dacht ik. Kitty was een aardige actrice, die heelemaal niet noodig had gelanceerd te worden. Een mooie gestalte en met een kalme, zakelijke kijk op de dingen.

„Och ja,” zei Gruul, „zij heeft talent genoeg, maar gij begrijpt, geen verstand van die zaken. De bloemen zijn van mij — kom,” ging hij opgetogen verder, „laat ons een flesch wijn drinken!” Ik protesteerde, maar de blik die hij me toewierp, was zoo verstoord, en ook zoo angstig, dat ik begreep. Hij wilde het gevoel hebben de pers om te koopen!

De flesch kwam dus. Gruul leefde in een droom. Hij sprak overvloedig over het komische en citeerde Duitsche en Fransche gezegden. Hij was een tevreden auteur, en meende, geen andere carrière was de zijne waard. Van het stadsnieuws sprak hij met geen woord. Hij scheen het heelemaal vergeten. „Kom met mij in mijn loge,” zei hij, „na de vertooning breng ik Kitty naar huis.” Zoo woonde ik het vierde bedrijf bij. Gruul maakte kleine teekens met de hand. „Dat geeft de artiesten wat leiding,” meende hij. Niemand lette er op.

III.

— „Ik dank u wel voor de bloemen, mijn lieve mijnheer Gruul,” zei Kitty. Gruul citeerde een Fransch spreekwoord en bestelde een taxi. Ik werd voorgesteld. De artistieke medewerker van de N.-sche courant, zei Gruul. Kitty toonde me duidelijk dat het niet noodig was haar te lanceren. Ik schreef 's anderendaags zeer lovend over haar. Gruul was meer dan charmant. Hij dankte voor het succes dat zij „zijn werk” bezorgde, en wees op eenige fouten. „Gij moet mijn aanwijzingen beter volgen,” zei hij. — „Ik heb u niet gezien, mijn lieve mijnheer Gruul,” zei Kitty met haar liefsten glimlach.

Nadat wij Kitty thuis hadden gebracht, wilde Gruul absoluut naar een wijnhuis. Bij de tweede flesch sloten wij vriendschap. Gruul deed confidenties. Hij wilde een groot werk schrijven, waar Kitty de hoofdrol in zou krijgen. Hij wachtte slechts tot dat zij er rijp voor zou zijn. Het zou een overweldigend succes zijn. Hij zou er haar langzaam aan op voorbereiden. Ondertusschen zou hij dieper in haar doordringen, „want”, zei hij, „ik wil niet ontkennen dat haar kunst en haar schoonheid me hebben getroffen. Gij begrijpt, een kunstenaar als ik moest me wel gewonnen geven. Niet dat ik de liefde zoo belangrijk acht”, zei de arme man, die er geheel van vervuld was, „maar Kitty inspireert me. Den avond van het groote succes zal ik haar vragen. Ik weet, dat zij me lief heeft; hebt gij gehoord, hoe ze mij bedankte? Gij weet het, ik ben niet sentimenteel, maar zoo iets roert me. Dat is geen overdrevenheid. Dat is echt. Dat is natuurlijk. Men moet naar het theater komen om menschen te vinden met werkelijke gevoelens!”

Ik was verstandig genoeg om in te zien dat het een misdaad zou zijn hem te ontgoochelen. Maar toch vroeg ik hem nieuwsgierig: „Maar Gruul, waarom doe je ook nog journalistiek werk?”

Eerst begreep hij niet, hij was alles vergeten. Dan keek hij knorrig, al vleide hem „journalistiek werk”. — „Och,” zei hij, „ik moet toch leven”. — „En uw stukken dan?” vroeg ik. — „Dat gaat alles aan bloemen en vertier, gij begrijpt, een artiest moet verzet hebben.”

Ik begreep. Laat bracht ik hem naar huis, wij scheidden hartelijk. Ik schreef vriendelijk over zijn werk.

Toen hij 's anderen daags met zijn krantjes en zijn galletjes binnenkwam zei hij weer „U”. Hij scheen den vorigen avond geheel vergeten. Toch bestond er een nauwe vriendschapsband tusschen ons. Maar nooit liet hij op de redactie wat merken. Maar als wij soms samen naar huis gingen, of als hij me in den schouwburg ontmoette, hield hij me op de hoogte.

IV.

De liefde voor Kitty overweldigde Gruul meer en meer. „Nu weet ik zeker dat zij van me houdt”, zei hij. „Gisteren stak zij mij een roode roos in het knoopsgat. Ik weet niet of ik nog wel wachten zal tot mijn werk af is. Het zal nog lang duren voor zij er rijp voor is. Zij let niet genoeg op mijn aanduidingen; gij begrijpt, zij is jong, en waarom haar en me zelf nog langer pijnigen?”

Ik trachtte hem van een verklaring af te houden. „Gij moogt het artistieke niet aan het amoureuze offeren, Gruul,” zei ik hem nog. „Bedenk in welke sfeer gij uwe verklaring na den grooten triomf zult doen. Op de sfeer komt het aan. Geheele artistieke loopbanen zijn vernietigd bij gebrek aan sfeer.” Het hielp allemaal zeer weinig. Gruul gaf me gelijk, en beloofde, maar zijn liefde voor Kitty was hem te machtig geworden. Zij dreigde zijn droom te vernietigen. Voorzichtig bracht ik hem voor oogen, dat Kitty toch misschien niet van hem hield, dat het meer een zuiver artistieke aantreking was die hij op haar uitoefende. Maar Gruul kende de vrouwen te goed. „Bij hen loopt dat alles ineen,” zei hij. Hij had trouwens dikwijls ware woorden, als hij zich auteur voelde.

Op een middag dat hij weer op het bureau was, zei hij me: „Vanavond gaat het gebeuren”. Ik trachtte hem nog een laatste maal te overreden om tot het groote succes te wachten. „Ik wil gelukkig zijn,” zei Gruul.

's Anderendaags ging ik op de redactie kijken. Gruul was er niet. Ik ging hem opzoeken. Hij was niet thuis geweest. Pas na den derden dag vond ik hem. Hij was zeer stilzwijgend en verstrooid. „De vrouwen hebben een volkomen gebrek

aan artisticeit”, waren zijn eerste woorden, „zij denken heel verstandig te zijn, en kennen het leven niet.”

— „Wat antwoordde zij?” vroeg ik.

— „Zij lachte, en zei: mijn lieve mijnheer Gruul, en vroeg wat ik met het opstellen van het stadsnieuws verdiende.... Alsof dat er wat mee te maken had.”

Toen voelde ik dat hij een groot man was. —

Gruul heeft zich betrekkelijk gauw getroost. Hij vertaalt nog steeds Fransche stukken. Ik heb hem grootendeels uit het oog verloren. De liefdedrama's van zijn stadsnieuws zijn echter zeer naar den sentimenteelen kant.

GUSTAV BRAMCK.

VOLKSETYMOLOGIE.

ONS volk is geen slap volk. Ook niet in z'n taal. 't Houdt van krachtige uitdrukkingen. Zooals 't volk zelf, is de taal. Hoe duidelijk blijkt dit uit onzedialecten. Op 't platteland en in de steden. Bij de toeneming van beschaving en ontwikkeling gaat er veel verloren. Wat leeft, eeuwen lang in den mond van 't volk, 't verdwijnt, 't typische, 't kernige 't oerkrachtige wordt genivelleerd. Veel sterft af. Want de taal leeft. En leven is sterven. Maar de kracht van 't volk zal zich toch altijd blijven uiten in de taal. Ruw, plat soms, maar rijk; overvloedig is 't materiaal, waarover 't volk beschikt. Hoe groot is soms 't aantal synoniemen in de dialecten; veel rijker dikwijls dan in de beschaafde taal.

Het volk is niet gewoon een blad voor den mond te nemen; maar hoezeer blijkt ook de schoonheid in het typeerende, 't rake, snedige, slagvaardige in die volksuitdrukkingen! 'n Dwaas is, wie zich ergert aan wat niet bepaald streelend

DORDRECHT.

MERKWAARDIGE GEVELS AAN DE WIJNSTRAAT. LINKS BEVERENBURGH (1556). RECHTS DE ONBESCHAAMDE (± 1660).

is voor beschaafde ooren. Elk vogeltje zingt zooals 't gebekt is, en van 'n volksmond kan men niet verwachten dat hij liefelijk zal kweelen.

Hoe overvloedig 't materiaal is, waarover de volkstaal beschikt, blijkt b.v. als de een den ander 'n verwensching naar 't hoofd slingert.

Krijg de kouwe koorts, krijg de warme ziekte, of 't apezuur of de pest, de roering, de broodkaartenziekte enz. De laatste uitdrukking toont aan hoe de volkstaal op de hoogte van den tijd blijft.

Laat je opzouten, laat naar je rondhooren, laat je kisten, laat je opbergen. Ook wel ontkennend: laat je niet kisten, laat je niet lompen. Waai om, val om, waai dood, val in tweeën of in mootjes! Schrikken schijnt bijzonder gevaarlijk.

Dat blijkt uit: 'k Schrik me dood, 'k heb me 'n aap geschrokken, of 'n kind, of 'n mik, of 'n ongeluk.

Lachen, hoewel in den regel als gezond aangeprezen, schijnt ook niet zonder gevaar: 'k Heb me 'n ongeluk gelachen, of dood gelachen of te barsten, 'n breuk, 'n bult, 'n kriek, 'n bochel.

Als iemand iets beweert, wat 'n ander dwaas vindt, dan wordt hem of haar met veel belangstelling naar z'n lichamelijke of geestelijke gezondheid gevraagd.

Ben je gek, ben niet goed, niet frisch, besikkerd (dronken) of besuikerd of krankjorem, van Lotje getikt, bezeten — 'n heel rijke keus van liefelijke uitdrukkingen. Ook wel: Ben je belatafeld? Wil je me nemen? As je me nou!

Beledigingen moeten goed raak zijn, ze moeten pijn doen. Daarom wordt er de naaste familie bijgehaald.

Je vaar, je moer, je schelige wijf, je rooie kerel, je manke vent, je rotvent, je mottige zuster, je kromme jandocdel van 'n broer!

In bastaardvloeken is de volkstaal heel rijk: Gossiemijne, jeminetje, gommenikkie, ajakkes enz. 'n Heel lange komt voor in Woutertje Pietersen; het is 'n uitroep van 24 lettergrepen: Christenzielemenschengoeiegenadigedeugdvanmerlevenwelnounogereisantoel!

Bedreigingen worden ook heel welgemeerd uitgesproken. 'k Zal je 'n opwaaijer geven, of 'n opmepper, 'n oplababber 'n opzaniker; 'k zal je tot gort knippen of, met nog meer krachtsaanwending, tot mosterd. 'k Zal je in mootjes snijden, 'k zal je opvreten, krakepitten en meer van die kannibalen-uitdrukkingen, waarbij 't gelukkig is, dat iets zelden zoo heet gegeten wordt, als 't wordt opgediend.

Wat bijzonder ruw klinkt de uitdrukking, die overigers wel van fantasie getuigt: 'k Zal je kop in je romp stooten, dat je door je ribben zit te kijken als een dief achter de tralies!

Heel sterk zijn ook de uitdrukkingen, die gebruikt worden

HET HATERTSCH E VENNENLAND.
BIJ DE RAKENBERG.

bij bezwingingen. 'k Zal op slag doodvallen als 't niet waar is, of ik zal hartstikkendoodvallen; 'k zal geen gezond uur meer beleven; 'k zal geen cent meer voor mijn vrouw en tien bloeien van kinderen verdienen; 'k zal op deze plaats subiet doodvallen; of deze oogen zullen 't licht niet meer zien, enz.

Teekenachtig zijn soms uitdrukkingen, waardoor persoonsbeschrijvingen worden gegeven. Lange, magere menschen heeten uitgedroogde boonenstaak, uitgezogen spinaziestengel, lange sladood; dikke worden met rolmops, bulletje bloedworst aangeduid; wie wat vreemd doet, is een halve gare; wie door de pokken geschonden is, is een mottige of 'n gatemetiel en wie tot de gildebreeders van Noach behoort, wordt vereerd met de benaming van: volle maan, wijnbuik, oliebol, oliekop, doorrooker, jeneverneus, koperneus, nathals, pimpelneus, pimpelaar enz. En niet minder rijk is de volkstaal in 't aantal benamingen voor 'n glas sterken drank: 'n pierenverschrikkertje, 'n krakertje, 'n aardigheidje, 'n oprisschertje, 'n afzakkertje, 'n slaapmutsje, 'n dideldomdijntje, 'n vergunninkje, 'n maagwarmertje, 'n drupje, 'n propje, 'n drupke, 'n kloddertje, 'n zoopje, 'n slokje, 'n spatje, 'n hapje, 'n bom, 'n taaie, — en nog wel meer benamingen van den geliefden borrel. Opmerkelijk is wel, dat ze haast alle den verkleiningsuitgang hebben — alsof daarmee moet worden aangegeven, hoe dierbaar de versnapering is. Ook hier blijkt dus: „De taal is gansch het volk.”

J. SCHUITEMAKER Cz.

Het Hatertsche Vennenland.

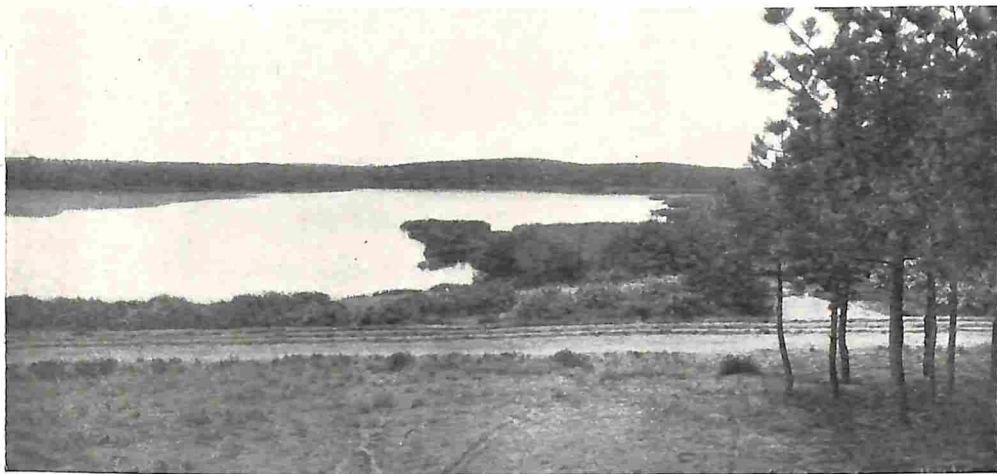
VEEL mooie plekjes zijn er te vinden binnen drie uur gaans van Nijmegen; met wijde riviergezichten en hooge heuvelrijen, met woeste heigolwing of donker dennengroen op schel wit zand, met grootsche looverlanen van beukenzuilen of eikenreuzen met vlakke bloemweilanden en dichtbegroeide rietkolken! Jarenlang heb ik reeds gezworven en genoten, maar nergens weergevonden de ingetogen heerlijkheid van blanke vennen en groene glooiheuvels tusschen Hatert en Overasselt.

In de wintersche maanden heerscht er de stilte, alleen verbroken door 't wiekgesuis of 't harde gekwaak van luidruchtige eendentroepen tusschen de zeggen. Maar als gindsch in 't menschverlaten stadbosch de anemoontjes komen met de gele primulas om vol te tooveren de grond van heel veel lachende bloemetjes onder de blij-blauwe Maarthemel — zie, dan breekt de groote tijd aan!

Een voor een keeren dan de zomerschatten weer in den schoot der stille vennen en golvende dentapijten. Hoog in de wijde lucht klinkt dan de klokjeszang van jubelende boomleeuwrik en ver in 't rond deint zijn zilveren lied. In vochtige weiden huizen de joelende vluchten van schreeuwkieviten. En als de zon de lente 'n paar dagen helpt, lokt ze onze blauwborstjes uit 't zoete zuiden. Blauwborstjes.... zag je ze ooit, de vrindjes van gagelgeur en onbetreedbaar moerasland! Een zomerdag hebben ze van de hemel 't diepste blauw gekregen en van de sneeuwvelden 't blinkend wit. Nu dragen ze 't, trotsch en blij op hun kleine borst omstraald met rosse ringen van avondzon. Blauwborstjes en Hatert-

HET HATERTSCH E VENNENLAND.
HET WIJCHENSCH E WEGGETJE.

HET HATERTSCHE VENNENLAND.
HET GROOTE VEN.

sche vennen — zijn dat niet twee begrippen tezaamgewonden in 't brein van ieder die ooit dit zeldzame kunstwerk van zang en veeren hoorde klingelen op 'n voorjaarstocht door 't ontwakend plassenland? Wel wordt de nachtegaal uit 't Meibosch verheerlijkt door dichters en natuurvrienden; terecht! Wie ooit de tirades van 't blauwborstje hoorde trillen door de hemelwijdten van 't vennenland weet dat dit de taal van de eenzaamheid en de vlakke stilte in zijn zang gebracht heeft! Geen luide tonen spatten door zijn vreugdelied; alles harmonieert hier volmaakt met de melancholische majesteit van zijn woonplaatsen.

En 't dotaarsje dat niet slapen wil als maneschijn over 't water glijdt, dat heel de nacht door gilt en grinnekt als uit de diepste geheimzinnigheid van der visschen rijk! Hij wordt meegebracht door de Aprilzon en vertoont zich alleen op vroege morgens en late avonden aan niet-nieuwsgierige menschen. De andere begluurt ie uit z'n schuilplekjes tusschen de zeggepollen en zwemt niet rond voor ze verdwenen zijn!

Als drie weken de blauwborstjes gezongen hebben aan de plassen waar de dotaarsjes aan 't gorgelen waren en lachten, als de bonte kievit dag na dag rondgetuimeld heeft boven z'n wei, als de gruttos de lucht vervullen met enthousiast gejammer en boven hun moerasjes de snippen in lange baltsvlucht blatend heen en weer schieten — dan komt de blijde Mei.

Hoor je de Koekoek wel boven het griendhout? Ben je niet verblind door 't schitterende meeuwenwit dat weerkaatst in de venspiegels? Zag je niet hoe ros de torenvalk blonk in 't licht toen hij te muizen hing boven de hei?

Nu is het bruidstijd in 't vennenland! Nu rijgt de blauwborst dag en nacht aaneen met heerlijke zang en uit 't duister antwoord van heel ver de nachtegaal. Eendemoeders ploegen al met troepjes kinderen door 't water, bonte kievit heeft dagwerk met 't beschermen van z'n broedend wijf en z'n broze eieren tegen roofzuchtige kraaien. In de plassen zijn de eilandjes in bezit genomen door nestplaatszoekendesterns en sterntjes. Doller dan ooit kakelt 't kapmeewtje de stilte kapot. Langs ven en slik wiegelen witte wollegrasvlokjes en weven 'n bruidskleed voor de Mei-Koningin. Verscholen in 't heidekruid bengelen geluidloos de teere Andromeda-klokjes haar ter eer. Elk dennetje uit de aanplant trekt frissche groene puntjes aan en dagelijks fleuriger wordt de zeggezooam langs 't water. Zonnedaau plakt nu hoogroode rosetjes van insectenbedreigende blaadjes op 't natte zand. De opslagberkjes gaan nu gekleed in 'n sluier van licht-groene zijde.

Langzamerhand versterken de tinten: de zomer komt. Machteloos ligt het wijde land onder de blauwe lucht terwijl 't felle licht blijft neergaan urenlang. Loom vliegen de sterns tusschen kolonie en vischwater op en neer, te lui om vogelkinderen te belagen dut het slimme eksterpaar op zijn takkenkasteel. De kievit en zijn vrouw houden er nu vier donzige jonkies op na — die niemand ziet want alleen als er geen spoor van menschen, kraaien of eksters

in 't moerasje zijn mogen ze uit wandelen. Als balletjes van kwikzilver rollen de kleine plevertjes rond aan den waterkant en zoeken de lekkerste beetjes voor hun pasgeboren kroost. Van de dotaarsjes kom je nu heelemaal niets te weten omdat er nu jonge dotjes zijn, zoo groot als 'n notedop en zoo zwart als inkt; ongelooflijk zorgvuldig worden ze door pa en ma bewaakt.

En de bloemen dan, de Junibloemen van het vennenrijk? O, heele plekken in de hei en 't jonge dennenbosch zijn lila en rose van bossen wilgenroosjes! Overall langs 't water laait over den grond een fel gele gloed van regimenten cipelgrasjes, die trots hun sterbloempjes omhoog houden. Volle trossen handekenskruid bloeien tusschen de zeggen. De dophei geeft heele plekken de kleur van z'n kleine lampionnetjes.

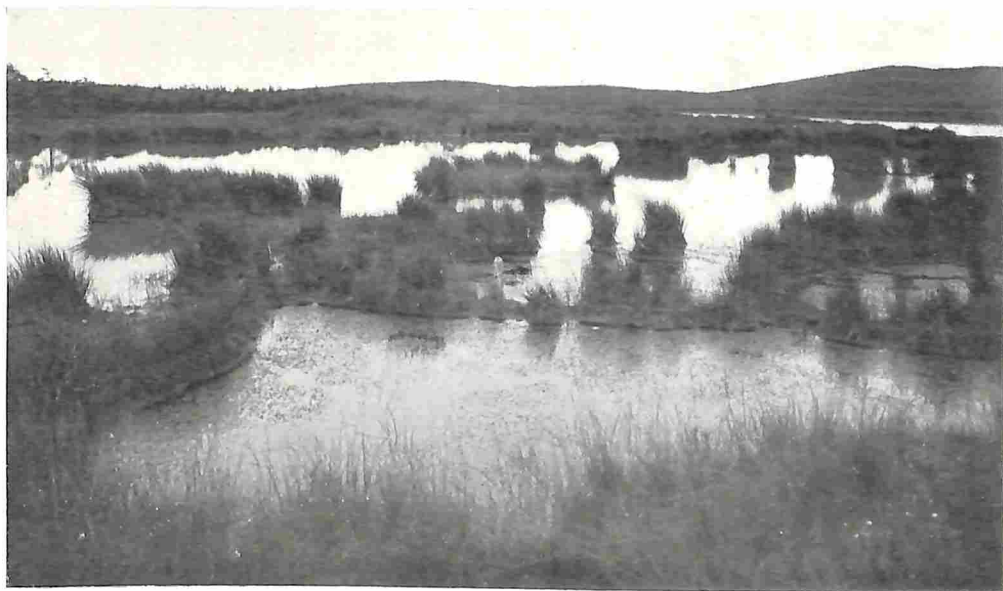
De elzen wemelen van blauwe bladetende elzenhaantjes. Bij dozijnen komen libellen en waterjuffers en haften tevoorschijn uit hun onoogelijk larvepak en verdroomen hun snellen levensdroom, in kleurenpracht wedijverend met bloemen, in nooit gedachte wisselvluchten met de sterns. —

Stilletjes aan gaan de vogels die er 't leven brachten verdwijnen. 't Eerst de sterns en meeuwtjes. Elken dag mis je de een of andere familie. Dan visschen die aan Waal of Maas op hun doorreis naar 't wenkende warme land. Zoo vergaat 't ook de kieviten met hun kroost. Tot laat in Augustus hoor je 't dotaarsje nog wel grinneken uit 't venwater, en heel lang blijven de blauwborstjes nog doorzingen. Is eens de Herfstmaand in 't land dan laait nogeens de natuurpracht op, voor 't laatst: als de hei tusschen 't zilver der plassen en 't krachtige groen van de dennen haar purperen mantel te voorschijn haalt en kopjes en dellen bekleedt met bloemtapijt. —

Daarna kwijnen de kleuren langzaam aan weg. Van 't denegroen wordt de tint offer, de hei verbleekt, de blanke wollegrasvlokjes vervliegen, eiken en berken worden eerst brons of goud maar tenslotte waait de herfstwind ook hun tooi heen. Alleen 't cipelgras op de natte plekken pronkt nog lang met veel rosse vruchtjes.

Dit is het zomerleven van de vennen bij Hatert, zooals de menschen, ingewijd in natuur's zoete geheimen, het leeren kennen en bewonderen. De anderen roeien er de wilgeroosjes uit, ontrooven de plasjes hun wollegrasschat bij bossen, sleepen armen vol cipelgras en orchideeën huiswaarts. Er zijn er ook die met picnigereedschap komen en voor weken 't landschap verpest laten door boterhamzakjes e.d. Er zijn er ook die eieren van wilde vogels komen stelen en ze thuis een roemloos einde bezorgen in slierten aan den wand of in stoffige doozen. Maar de ergste zijn zij die 't wilde, wijde vennenland gaan cultiveeren en de ideëele geneugten van 't natuurschoon om willen zetten in boterhammen en aard-appelen.

Want eens, twintig dertig jaar geleden was 't er anders.

HET HATERTSCHE VENNENLAND.
EEN EENZAAM PLEKJE, WAAR DE DOTAARS GILT.

Toen lagen de glooiende hellingen niet gekluisterd in rechtlijnige dennetjesdekens. Maar hier en daar, meest door elkaar, stonden de zware opslagpijnen. Toen suisdend de korhoenders op kromme wicken nog over 't heideland en heel groote roofvogels trokken cirkelpaadjes in de hoogste lucht. Sterns en meeuwen waren er honderden, eenden in talrijke scharen. De gentianen legden diep blauwe plekjes in de natte hei en handekenskruid vormde haast aaneengesloten bloemperken.

Nu is er van dat alles nog maar het vijfde part over en toch is't vennenland rijk en prachtig. Maar jaarlijks nemen de vogels, de bloemen, de ongerepte plekjes af in beangstigend percentage. En als wij natuurvrienden niet erg op onze hoede zijn, zal over vijf en twintig jaar de glorie van 't vennenland bestaan in magere koeien, kachelhout, rogge en haver. zooals van vele eens onvergetelijk mooie natuurmonumenten.

AD. OOMEN.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

DOOR F. ST MARS.

(Geautoriseerde vertaling van S. J. Barentz—Schönberg).

PLOTSELING zonk de groote kat in den grond, schijnbaar, veranderde van iets werkelijk in een mogelijk iets, iets dat zich niet bewoog, en dus bijna onzichtbaar was. Een schaap blaatte; een dun, hulpeloos geluid boven het onophoudelijk, sissende druppelen van den regen.

Het Grijs Spook wist genoeg van de geografie van de plek om te weten, dat hij aan den zoom van een bosch was, niet ver van eenige schapenkooien. Maar dat was niet het geluid van een opgesloten schaap, het was het vage geklaag van een verdwaald dier.

Het Grijs Spook zei niets. . . Hij was — het is een vermetele truc van katten — bezig op het geregelde jachtgebied, dat hij voor zich had uitgekozen. Hij kende dus zijn weg.

Hij kroop op zijn buik, ooren naar achteren, kwispelend met zijn kort staartje, door de driedubbele duisternis, tot het bosch plotseling ophield en hij ook. Voor hem — een zee, een leeg veld van inktzwarte duisternis — lag een uitgestrekt veld van dertigaren. Elke verschrikking kon daar verschoen zijn en hij hield niet van open velden. Zijn rijk waren de schaduwen, omer tusschen door te gaan, zelf een schaduw te wezen. Wat hielpen schaduwen op het open veld?

Maar het schaap — het schaap dat verdwaald was, of was weggelopen, of beide — het schaap was buiten, nog onzichtbaar, maar het was er. En de kans mocht eens niet weer komen. Geen lam dezen keer, maar een schaap, volwassen, — en verdwaald. Een schaap alleen, zonder gekortstaarte verschrikkingen of schreeuwende herders, die de poging gevaarlijk zouden maken.

Het Grijs Spook lag daar en staaarde met zijn starende, onpeilbare oogen, zijn bespottelijk staartje bewegend bij iederen kreet van het eenzame schaap daar in de duisternis.

Hij sloop langs den zoom van het woud om een voorzichtig gesnuffel te houden buiten den wind van zijn eventueele prooi. Eens verdween hij geheel, en verscheen weer na eenige minuten evenver in de tegenovergestelde richting.

Al deze zorg en last waren het gevolg van zijn strijd met den jachttopziener. Hij liet niets aan het toeval over. Maar al te goed kende hij het gevaar van een aanval op een open plek, waar het onzinnige gebabbel van den regen waarschuwend geluiden dooft, juist zooals de wind dit doet, maar de verleiding was te groot. Hij moest het wagen omdat — och, omdat hij een kat was, denk ik!

Toen eindelijk, na een half uur van voorzichtige verkenning, bewoog hij zich eenige meters meer naar voren, en toen kwam

een tijd van platliggend, onbewegelijk staren in het wazige regengordijn, gevolgd door een nieuwe beweging naar voren.

Oogen, getraind door levenslange nachtwake, hadden hem kunnen zien, of liever raden, maar niet uw oogen, lezer, of de mijne.

De eenzame kreet van het verdwaalde schaap drong door den nacht steeds luider naarmate hij dichterbij kwam, snijdend door het suizen van den regen met een vreemd, vervelend aanhoudend geluid.

Een vos blafte eens — dit akelige geblaf met het vreemde, gergelende einde — en eens gilte iets dat geen vos was pijnlijk in de schaapskooi op geen vijfhonderd meter afstand. Anders was er geen geluid, alleen maar regenbui na regenbui — het eindeloze suizen van een Engelschen nacht van regen.

Als het Grijs Spook een diep denker was geweest — wat hij niet was — dan zou het hem vreemd zijn voorgekomen, dat dit verdwaalde schaap niet doelloos rondliep, zooals zulke dieren doen onder dergelijke omstandigheden, maar steeds op dezelfde plek bleef. Toen hij dus een vuilwitte vlek uit het veld voor zich zag opdoemen en in een nauwen cirkel zag rondloopen, schijnbaar zonder reden, was hij niet verrast. Het was niet zijn zaak of deze vlek, waarvan hij wist dat het het veel verlangde schaap was, dit deed — volstrekt niet. Van een schaap kan men alle dwaasheden verwachten.

Hij zag het dier na een minuut vlak bij. Het was een mooi schaap, heel vet. Hij lichtte het voorgedeelte van zijn lichaam op — het achtergedeelte sleepte zich voort plat op den grond — en keek begeerig. Zijn groengele oogen — het eenige deel van hem dat zichtbaar was, tenzij ge een grijze, spookachtige schaduw meetelt — trokken samen met een blik van onuitsprekelijke wreedheid.

Langzaam zakte het gezicht met de groote snorren en de ooren met de pluimpjes naar omlaag, zakte, tot het rustte op de reusachtige, behaarde pooten — zoo groot gemaakt om op de sneeuw te loopen. Langzaam ook werden de betrekkelijk zwakke achterpooten omhoog geheven, saamgetrokken als een opgewonden springveer. Het magere, harde lichaam werd gespannen, de spieren hard en kort als staal.

Een akelig, schitterend waas flikkerde over de groote, schitterende oogen, en behalve dat zijn staartstompje trok en zijn achterdeel waarschuwend trilde, was het Grijs Spook onbewegelijk. Stil en gespannen. Een levende catapult gereed

om afgeschoten te worden. Hij stond op het punt te springen.

Een zware, scherpe knal verscheurde de stille lucht, en verdween in rollende, rommelende, klinkende echo's in het woud. Een tong van rauwe, roode vlam doorsneed de duisternis op tien meter afstand. En het Grijs Spook? Ha! dat bewoog zich niet. Zelfs geen oor bewoog hij — slechts het korte staartje hield op met kwispelen.

Hij kromp en kromp ineen tot ten laatste een schaduw, die geen schaduw was achter een boschje vanwaar de knal en de vlam waren gekomen, opstond en staaarde. Het was de jachttopziener — de jachttopziener — hij met wien er oorlog was geweest.

Nog starend, stak hij een nieuw patroon in zijn geweer. Die jachttopziener liet niets aan het toeval over.

Toen kroop hij voorwaarts, maar het Grijs Spook speelde geen comédie. Men speelt geen comédie met hagel door zijn kop, hals en hart. Hij was gestorven met zeer groote snelheid, gestorven waar hij lag, zonder doodsstrijd. Hij was ineengedoken voor zijn laatsten sprong, een langen sprong, den langsten van alle, want hij leidde naar de vergetelheid.

— Aha! riep de man. Ik dacht wel dat een vastgebonden schaap je te pakken zou krijgen.

En dat had het ook.

(Wordt vervolgd).

DE WITTE GIFTZWAM

(AMANITA MAPPA TZ).

ZEER VERGIFTIGE PADDESTOEL, EN VOORAL GEVAARLIJK, OMDAT HIJ VAAK GROOTE GELIJKENIS VERTOONT MET DEN ONSCHULDIGEN EN SMAKELIJKEN VELDCHAMPIGNON.